D·N
18/4 1948

Vår utrikesdebatt

Tre ministrar

För några veckor sedan vägrade regeringen att diskutera vår utrikespolitik. Man höll fast vid den linje som utrikesministern angivit den 4 februari: svenska folket var mot varje form av samverkan, och de styrande kunde blott följa folkets önskningar, de borde alltså fungera som språkrör, inte som debattörer. Nu är det tvärtom. Den ene ministern efter den andre uppträder för att övertyga folket om vad man nyss sade att folket var övertygat om. Det är glädjande ur två synpunkter. Dels blir härigenom en verklig debatt möjlig. Dels är regeringens iver ett tecken på att folket tänker, och tänker självständigt; de många deklarationerna och motiveringarna vore överflödiga om inte tvivel borjat framträda om isoleringspolitikens lämplighet.

Den senaste veckan har tre av statsråden sysselsatt sig med vår utrikespolitik: hr Erlander, Möller och Undén. De har inte varit så utförliga som tidigare hr Sköld och Wigforss, men de har anslutit sig till samma tankegång. Det finns skäl att än en gång granska argumenten.

Hr Erlander är kortfattad på gränsen till det rena utropet. "Frihet från allianser och engagemang som skulle göra vårt land till en bricka i det utrikespolitiska maktspelet", det är enligt tillgängliga referat hans bidrag till den utrikespolitiska upplysningen. Vad han menar är klart, men varför han menar det förblir lika oklart. "En bricka i det utrikespolitiska maktspelet", de orden är i och för sig knappast möjliga att analysera redan på grund av att de är utnötta till oigenkännelighet. Men låt oss anta att de avser att säga att en samverkan, innefattande löfte från västmakternas sida att inskrida till Sveriges hjälp vid angrepp öster ifrån, skulle begränsa Sveriges handlingsfrihet; någon annan rimlig tolkning synes ej möjlig. Är den tanken i så fall riktig? Ja, ställivida som Sverige efter ett förd rag med västern väl skulle ha möjlighet att stå utanför ett krig som icke berörde vårt land, men däremot inte skulle kunna anslutas sig till Ryssland. Men menar verkligen hr Erlander att en sådan anslutning ligger inom möjligheternas gräns? I så fall borde han ha sagt det. Eljest är satsen meningslös: ingen har hävdat att vi skulle söka en sådan samverkan med västern att vi bleve skyldiga att delta i en aktion igångsatt utan att vi själva — eller i varje fall Skandinavien — angreps.

Hr Möllers besynnerliga resonemang i den socialdemokratiska tidskriften Första maj gäller huvudsakligen kommunistfaran. Socialministern tar med berömvärd klarhet avstånd från kommunismen, men han påstår, underligt nog, att en minoritet av kommunister inte är farlig. Från denna sats gör han ett undantag, och därmed tar han språnget över till utrikespolitiken. "Det är klart att vad jag sagt gäller icke för den händelse vi skulle dras in i ett krig, t. ex. med Ryssland", skriver han. "Men vi är väl överens om att icke låta driva oss till krig." Det är egentligen tillräckligt att påpeka de skilda ord som användes i de båda satserna. Först talar hr Möller om att "dras in i ett krig", och sedan säger han att vi "icke låta driva oss till krig". Trots då icke hr Möller att en rysk aktion mot Sverige är tänkbar och att i så fall våra kommunister skulle tjänstgöra som en ytterst farlig femte kolonn? Eller menar han med satsen att vi icke skall låta oss "drivas" till krig att vi inte skall försvara oss mot Ryssland? Säkert menar hr Möller inte det sistnämnda; han är ofter för ordets makt över tanken och kommer därför att uttrycka sig som om ett krig med Ryssland vore möjligt blott genom ett svenskt anfall på Ryssland — alltså en rent absurd förutsättning.

Hr Undéns tal i Karlstad har redan nått berömmelse. Utrikesministern myntade — efter förklaringen att vi står lika främmande till USA som till Ryssland och att vår politik ej röner inflytande av Ryslands hållning mot Finland — en tredje klassiek fras. Han kommenterade nämligen den finsk-ryska pakten med orden: "Därom må blott sägas att en beskyddare är en beskyddare." Det var kort, klart och koncist.

"Sjörj, forskare, så längt du gitter, vad residens, som själen har.
Det bästa svar blir Dumbums svar:
Min vän, han sitter där han sitter!"

Hr Undén stannade emellertid inte vid sådana den höga diplomatins finesser. Han vände sig mot anhängarna av en samverkan med orden att de ville betyga "vår villighet att medverka i ett kommande religionskrig, en krigisk uppgörelse mellan ideologier". Den satsen bör skäraskådas från två synpunkter. För det första: Sveriges utrikesminister anser sig alltså fortfarande böra visa sin upphöjdhet över motsättningarna i världen genom att betecknna dem som resultat av skilda religioner eller ideologier. Religioner och ideologier, därmed vill han uttrycka hur litet saken angår oss. Diktatur eller demokrati — en fråga om ideologier. Ett slagvilde inom och utom det egna landet, världet och terrorn satta i system, eller tolerans, humanitet och fri sammanlevnad — en fråga om ideologier. Men samme man erkänner att vi i Sverige bör bekämpa kommunismen; är det inte enligt hans egen terminologi här blott en fråga om ideologier? Vilken inkonsekvens, och vilken självfallenhet i inkonsekvensen!

För det andra: hr Undén förvånar sina motståndares tankegång. Ingen hävdar att vi skall gå till krig endast därför att Västerlandets sak är vår. Anhängarna av samverkan förklarar tvärtom att Sveriges egen säkerhet kräver en sådan samverkan. Det är för att skydda vår fred, och samtidigt bidra till freden i världen, som vi bör försäkra oss om hjälp utifrån och förbereda mottagandet av sådan hjälp. Hr Undén låtsas som om något slags längtan till krig dreve oss, och därför söker han genom ett framhävande av krigets ohyggilighet komma sina kritiker till livs. Men det är vilja till fred som driver oss. Med alldeles samma bevisföring skulle hr Undén kunna göra gällande att anhängarna av ett starkt försvar vill krig. Vi vill ha samverkan liksom ett starkt försvar för att undvika krig. Det är ovärdigt att den svenske utrikesministern efter den debatt som ägt rum skall söka gå förbi realproblemet genom att stämpla personer av en annan mening som krigshetsare. Det innebär antingen att han inte förstår diskussionen eller att han medvetet vrränger den.

Ett nytt försvar för ryska avtalet

har tillgripits av Morgon-Tidningen. Marshallplanen, som innebär att USA skänker varor till Västeuropa, är "dollardemokrati" — förklarar statsrådet Wigforss i samband med en diskussion med en kommunist att han inte ens vill ta avstånd från eller ge något omdöme om utvecklingen i Österuropa och speciellt Tjeckoslovakien. Trots kommunistens skönmålningar inför den fullsatta mötespubliken önskar han inte gå närmare in på saken. Han låter de uppenbart falska påståndena stå oemotsagda. "Jag vet för litet om vad som skett där borta", säger hr Wigforss. Vilken blygsamhet — och vilken brist på intresse för demokratins livsfrågor! En annan socialdemokrat som också är ytterst självkritisk när det gäller de brännande frågorna inom fästningen — men så mycket mera självsäker betygfände andra sidor av mera reklamartad natur — är fru Alva Myrdal. Hon har nyss varit i Jugoslavien, den pålitligaste tyska lydstaten på Balkan, och därifrån har hon några "snapshottryck", som vederbördningen Vis läsare får ta del av. Hon är lika angiftalt förtjust i samhällsordningen som i naturen. Allt är storartat. Inga lärovägsstrejker, inga opålitliga människor — "aldrig skulle en privatkapitalistisk produktionsordning på med denna uppbyggnad". Ja, "man tror på ungdomen, man tror på människorna".

När jag skall skildra sant blir intrycken genomgående positiva, kanske mer markerat därför att de informationer jag fått från genom tydde på något mycket dystert. Ved min skildring däremot alldeles saknar är det historiska perspektivet. Jag ger mig icke ut för att veta vilket pris man betalt för det nya samhällstillståndet. Har det krstat mycket i lidande och skrifter? Jag vet inte.

Själv kan jag bara vittna att enstämmigheten nu är mycket stor inom landet... Den där tryckande känslan, som får folk att tiska och som man känner igen från varje besök i en polisstat, lägger inte i luften i Jugoslavien. Det kan med ett ord inte vara tillfälliga politiska regleringar utan måste vara en mycket djupare grundad utveckling som fört Jugoslavien till dess samhällstillstånd av i dag... När nu ett de fattiga miljonernas eget nya Jugoslavien uppstår, finns det så mycket att vitna att det ger full tillräcklig förklaring för en enlighet i stort.

Vad fru Myrdals skildring "alldeles saknar" är just det som hr Wigforss fullt medvetet skjuter åt sidan: i det avseendet råder en förunde harmoni mellan dem. Kampen mellan demokrati och diktatur, den strid som står på liv och död i de mest konkreta former, sådant skall inte berövras, utan det får på sin höjd skymta i bakgrunden — samtidigt som den flyktige resenär långt har man kommit från det brutty för synnerligt som anfördes för två år sedan, närmligen att Sverige behövde exporters åt öster bland annat för att undgå följderna av en kris i USA. Nu framställes tvärtom kreditten som en form av välgörenhet. Det behöver blott tillläggas att denna kredit enligt de redan nu avslutade avtalen årligen kostar det svenska folket mera än vi sparar på kaffe- och bensinransoneringen tillsammantagna (borrät 20 miljoner). Blir kreditten utnyttjad i sin helhet, kommer leveranserna årliga värde att nå den tredubblas i förhållande till detta belopp. Att Ryssland är belåtet över detta faller av sig självt — vilket icke hindrar den ryska statsledningen att genom sin press angripa Sverige. Att även de svenska socialdemokraterna säger sig vara belåtna visar att de antingen sätter ryska behov före svenska eller också vägrar att erkänna regeringens oerhörda misstag.

Med oroliga gester och sedesamt nedslagna ögon

förklarar Ny Dag om det planerade maskininköpet att vi "hoppas att det inte skall vara för dyrt, för fullgit är det sannerligen inte". Det är varken det ena eller det andra. Det är en donation från rysssarnas sida, en form av direkt understöd, nödtorftigt camouflerat med några lövruskor. Det kommunistiska organet är förgrymmat över publiceringen. Tidningen tycker att affären inte angår andra än kommunistpartiet och valutamyndigheterna. Hänvisande till att Dagens Nyheter får impedimenser till längt större belopp begär man välvillig behandling — som om det funnes någon som helst likhet mellan en regelrätt affär med öppen och pålitlig redovisning och en transaktion vars moraliska underhaltighet helt enkelt inte tillåter annat än fusk och bedrägeri gentemot både myndigheter och allmänhet, liksan över blottandet av denna "affärsuppgörelse" är talande nog.

PRESSGRANNAR

Medan statsrådet Sköld skarpt angriper kommunismen, bland annat genom att använda den tjeckoslovakiska kuppen som åsiktsdningsmaterial — "en lection i folkdemokrati" — förklarar statsrådet Wigforss i samband med en diskussion med en kommunist att han inte ens vill ta avstånd från eller ge något omdöme om utvecklingen i Österuropa och speciellt Tjeckoslovakien. Trots kommunistens skönmålningar inför den fullsatta mötespubliken önskar han inte gå närmare in på saken. Han låter de uppenbart falska påståndena stå oemotsagda. "Jag vet för litet om vad som skett där borta", säger hr Wigforss. Vilken blygsamhet — och vilken brist på intresse för demokratins livsfrågor! En annan socialdemokrat som också är ytterst självkritisk när det gäller de brännande frågorna inom fästningen — men så mycket mera självsäker betygfände andra sidor av mera reklamartad natur — är fru Alva Myrdal. Hon har nyss varit i Jugoslavien, den pålitligaste tyska lydstaten på Balkan, och därifrån har hon några "snapshottryck", som vederbördningen Vis läsare får ta del av. Hon är lika angiftalt förtjust i samhällsordningen som i naturen. Allt är storartat. Inga lärovägsstrejker, inga opålitliga människor — "aldrig skulle en privatkapitalistisk produktionsordning på med denna uppbyggnad". Ja, "man tror på ungdomen, man tror på människorna".

Dörre delen av boken ägnar sig det slutligt mansöverande om den norska legationen i Stockholm och svenska representationen hos norska regeringen i London. Tyskarna stod alltid i förgrunden och tyska. Det lämnar man därför, men vitboken döller det som hände under högar av oskalade ord.

Det är av vikt — skriver Morgon-Tidningen (s) — att ogrundade ryktten om att den svenska kungen skulle genom mellanhänder ha försökt förmå kung Haakon att abdikera och "visa moderation" blir definitivt avlivads:

Det var raka motsatsen som skedde — kung Gustaf riktade till den tyske självhärskaren en personlig uppmaning att i förhållande till den norske monarchen, hans land och folk "framgå med all den moderation som kan anses möjlig". Han upplyste samtidigt att de tyska planerna att söka få kung Haakon avsatt "skulle i de vidaste kretsar av Sveriges folk och i hela Norden förskalla en allvarlig förstämning". Man må anse vad man vill om dylika personliga ingripanden, men den allvarliga viljan att i nödens stund hjälpa de av norska folket utsatta kung och främsta frihetssymbol framstår klar och obestridlig. Detsamma är förhållandet i andra här berörda fall.

Vestmanlands Läns Tidning (fp):

Hr Beck-Friis rapporter hem 1940 ger prov på ett lugnt och sklert omdöme som inte förvillats av någon strävan att hanöjvas varje sympatiytring. Från den spännande dragkampen är skrädit att anteckna kung Gustafs telegram till Hitler med vädjan att viss all tänkbar moderation i Norge. Det framgår av den nu offentliga aktsamlingen att initiativet till detta steg kom från norskt håll. Genom bl. a. Paal Berg vädjade man till Sverige att göra vad som göras kunde för att hjälpa landet ur kungakrisen. Beck-Friis antydde hem att kung Gustaf möjligen kunde vända sig till Göring.

Svenska Dagbladet (h):

Man kan tvägastia, om det finns någon anledning att reaktivera dessa plågsamma minnen i stället för att stryka över och på vidare... På norskt håll är man ovinnerligt i färd med en sy vitbok om ett verkligt hrännbart ämne, de kvarstadsbelagda norska fartygen i Sverige, medan det ämne, icke är avgjort huruvida vårt utrikesdepartement ämnar fortfarta med en sy publikation. Måhända är det bäst som sker och ett utredningen av allt gammalt gyoll blir så grundlig som möjligt.

SAS

flyger åter Stockholm-New York varje dag

Fr. o. m. onsdagen den 21 April återupptager SAS daglig trafik mellan Stockholm och New York. Avgång från Stockholm kl. 17.35. Måndag, torsdag och lördag via Oslo. Tisdag, onsdag, fredag och söndag via Köpenhamn.

För ordnande av reseformaliteter torde passagerarna liksom före strejken hänvända sig till ABA, Flygpaviljongen, Nyhroplan, Tel. 23 37 20, senast före kl. 14.00 avresedagen.

Buss avgår från Flygpaviljongen 75 minuter före planets avgång. Upplysningar hos Reseburåerna och ABA.

SCANDINAVIAN AIRLINES SYSTEM
SKANDINAVIENS EGET FLYGFÖRETAG
ABA • DDL • DNL

Friska sår irriterad hud
kan Ni lika snabbt med Hyrtan, den franska sårsalvan för vilken receptet sammanställts av en känd hudläkare. Jämte andra lindrande och läkande beståndsdelar innehåller Hyrtan A- & D-vitaminer samt klorofyll. Ytterst verksam vid färska sår och huskador av olika slag, utslag och irritationer. På apotek, i sjukvårds- och kem.-affärer à 1:50 per rub.
Hyrtan Franska sårsalvan
med A- & D-vitaminer samt klorofyll

Ni kan vinna 600 kronor

till semestern genom att deltaga i MODERN STICKNINGS stora stickningspristävlan

1:a pris ..... 600:—
2:a pris ..... 250:—
3:e pris ..... 100:—
4:e—11: pris ..... 75:—

Läs allt om tävlingen i nr 2 av MODERN STICKNING, som också innehåller många nya trevliga och lättstickade modeller för alla åldrar.

Beställera den redan i dag eller tänja efter den hos Er tidningsförsäljaren!

Från ..... Bokhandel eller AB Lindqvists Förlag, Grevturegatan 18, Stockholm, rekv. per postförskott. Helårsprenumeration 4 nr kr, 3:25.
... ex av 3 à kr. 1:—, betyda det som ej önskas. Porto tillkommer för löpnummer.

Namn: .....
Adress: .....

Nya upplagor i press

Louis BROMFIELD Colorado
10:—, inb. 13:50
9:e tusendet

Agatha CHRISTIE Hemligheten på Chimneys
7:50
8:e tusendet

BONNIERS

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.

Möte med Churchill

Av ambassadören i London ERIK BOHEMAN

I OKTOBER 1942 HADE svenska flottans och svenska flygvapnets förband av motorbåtar kraftigt nedgått. Från de allierades sida gjordes stora svårigheter att medge ytterligare införsel via den s. k. Götebergsstråken av denna för motstånd mot ett eventuellt tyskt angrepp oundgängliga vara. Misstron mot vår neutralitetspolitik var på alliérat håll betydande. Regeringen beslöt att sända mig till London för att söka utverka de efterlängtade båtlasterna. Efter den sedvanliga, icke alltför angenäma rastlöstiden från Bromma till Skottland anlände jag dit och började mina förhandlingar med de brittiska myndigheterna, främst blockadministeriet. Jag uppsökte en hel del ledande personer och sökte efter bästa förmåga klargöra Sveriges läge, innebörden av de efter-gifter vi gjort gentemot Tyskland och vårt fasta beslut att med alla medel motstå ett tyskt angrepp. Det tycktes mig som om mina argument gjorde ett visst intryck.

Sent en kväll fick jag ett meddelande att Churchill följande morgon kl. 11 önskade ett samtal. Jag infann mig på utsatt tid i nr 10 Downing Street och släpptes omedelbart in i det stora avlånga rum där kabinettet brukar ha sina sammanträden. Rummet var överallt med kartor, och av och an på golvet gick Churchill med korta och energiska steg och med en stor cigarr i munnen. Han hälsade vänligt, stoppade en lika stor cigarr i munnen på mig (den vällade mig under samtalet mycket besvär och lätta kvällinjegar). "Jag känner er väl", började han, "genom Mallets rapporter, ni är en vän av vårt land, jag tror på de skäl ni framför, låt oss tala öppet. Foreign Office har sänt mig en lång promemoria med en hel del klagomål på er regering, vi anser att vi har lärt den, dom skäkar att skriva promemorior. Ni vill ha olja för att försvara er, jag tycker ni blir ha den. Mitt råd till er är att rusta, rusta och åter rusta. Vi vill inte ha ett nytt offer för Tyskland, vi begär ej tillsammans med nuvarande envoyén Stähle till Förenta staterna via Afrika och Brasilien. Efter besvärliga förhandlingar fick vi till en början ett par fulla oljelaster. Men det är en annan historia.

När Churchills memoarer nu börjar publiceras i Dagens Nyheter kan det måhända vara av ett visst intresse att på detta sätt erinra om att han i ett betydelsefull skede av kriget gav svenska regeringen ett gott handtag och vände den svenska politiken stor förstående.

Churchills prestige i England och i världen är fortfarande enorm. De ord han yttrade i parlamentet om Sveriges vägran att bolt och fullt tillmötesgå önskningarna i fråga om den diplomatiska representationen. För norrmännen blev det en prestigefråga inte bara att få en ny minister i Stockholm, utan även att få svensk representation hos den norska regeringen i London. Upsala Nya Tidning (fp) tycker att det är en av vittbäckarnas överraskningar att man tog så hårt åt sig bland norrmännen i denna sak:

I not efter not behandlades problemet mellan Stockholm och London — från år om ena transaktionen påkallade lika stor uppmärksamhet hos de norska myndigheterna. Förklaringen är naturligtvis den att i det föreliggande läge, som den norska regeringen befann sig, kom de formella problemen att få en större betydelse, den politiska gesten blev dubbelt värdefull som ett medel till självhävdelse. På svensk sida hade man goda skäl att se annorlunda på frågan. Norr i Berlin måste man räkna med en hysterikrare, vars överdrivna sinne för formalliteter var bekant. Den svenska vitboken ger fullgoda vittnesbörd om hur överkänsligt tyskarna tog på frågan om de ochuppvarde ländernas diplomatiska representation.

Det är förståeligt om man i Arvfurstens palats saknar sidvärde en demonstrationspolitik, som i sak ingenting hade att betyda. Men ingen tvivlar kan på rida om att norrmännen hade rätten på sin sida, då de krävde full diplomatisk representation.

Ett i alla sina småttigheter bedrövligare kapitel än hr Günthers sätt att misskröla den ömsesidiga diplomatiska representationen kan man inte tänka sig, säger däremot Handelstidningen (fp):

Det var så mycket naturligare som det svenska utrikesdepartementet vid flera tillfällen mochalarade och åstadomta det norska sändebudet. Günther visade alltför litet av den värlighet och uppmärksamhet, som det borde vara naturligt för Sverige att visa en broder i nöd. Nu bröt det alltför ofta reslan i det rent elementära: i själva handlaget. Det är inte minst detta som gör vitbokerna till en så smärtsam läsning.

Den svenska vitboken är en monstruös samling otrinsvarda dokument, tycker Göteborgs-Posten (fp):

Det är av vikt att den svenska allmänheten nu är mycket stor inom landet... Den där tryckande känslan, som får folk att tiska och som man känner igen från varje besök i en polisstat, lägger inte i luften i Jugoslavien. Det kan med ett ord inte vara tillfälliga politiska regleringar utan måste vara en mycket djupare grundad utveckling som fört Jugoslavien till dess samhällstillstånd av i dag... När nu ett de fattiga miljonernas eget nya Jugoslavien uppstår, finns det så mycket att vitna att det ger full tillräcklig förklaring för en enlighet i stort.

Vad fru Myrdals skildring "alldeles saknar" är just det som hr Wigforss fullt medvetet skjuter åt sidan: i det avseendet råder en förunde harmoni mellan dem. Kampen mellan demokrati och diktatur, den strid som står på liv och död i de mest konkreta former, sådant skall inte berövras, utan det får på sin höjd skymta i bakgrunden — samtidigt som den flyktige resenär långt har man kommit från det brutty för synnerligt som anfördes för två år sedan, närmligen att Sverige behövde exporters åt öster bland annat för att undgå följderna av en kris i USA. Nu framställes tvärtom kreditten som en form av välgörenhet. Det behöver blott tilläggas att denna kredit enligt de redan nu avslutade avtalen årligen kostar det svenska folket mera än vi sparar på kaffe- och bensinransoneringen tillsammantagna (borrät 20 miljoner). Blir kreditten utnyttjad i sin helhet, kommer leveranserna årliga värde att nå den tredubblas i förhållande till detta belopp. Att Ryssland är belåtet över detta faller av sig självt — vilket icke hindrar den ryska statsledningen att genom sin press angripa Sverige. Att även de svenska socialdemokraterna säger sig vara belåtna visar att de antingen sätter ryska behov före svenska eller också vägrar att erkänna regeringens oerhörda misstag.

Med oroliga gester och sedesamt nedslagna ögon

förklarar Ny Dag om det planerade maskininköpet att vi "hoppas att det inte skall vara för dyrt, för fullgit är det sannerligen inte". Det är varken det ena eller det andra. Det är en donation från rysssarnas sida, en form av direkt understöd, nödtorftigt camouflerat med några lövruskor. Det kommunistiska organet är förgrymmat över publiceringen. Tidningen tycker att affären inte angår andra än kommunistpartiet och valutamyndigheterna. Hänvisande till att Dagens Nyheter får impedimenser till längt större belopp begär man välvillig behandling — som om det funnes någon som helst likhet mellan en regelrätt affär med öppen och pålitlig redovisning och en transaktion vars moraliska underhaltighet helt enkelt inte tillåter annat än fusk och bedrägeri gentemot både myndigheter och allmänhet, liksan över blottandet av denna "affärsuppgörelse" är talande nog.